

**МЕТОДИКА МУЗИКОТЕРАПІЇ У ВИХОВАННІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Білостоцька Ольга Вячеславівна,

к.п.н., доцент

Мельниченко Максим Вікторович,

викладач

Бабиніна Юлія Русланівна

Студенти

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

м. Харків, Україна

Анотація: музикотерапія як цілісне використання музики в якості основного та ведучого фактора дії на розвиток дитини яка включає такі напрями, як вокалотерапія (співи), музикотерапія в рухах (танці, музично-ритмічні ігри), музикування на музичних інструментах та інші.

Ключові слова: методика, музикотерапія, виховання, творчість

Невичерпні можливості музики впливати на внутрішній світ дитини особливо виділяють методику музикотерапії з ряду інших терапевтичних методик. На сучасному етапі музична терапія далеко просунулася в дослідженні впливу музичного досвіду на розвиток особистості. Відповідь на запитання, чому музика настільки сильно торкається глибин нашої різноманітної особистості, потрібно шукати в минулому, коли ми ще були в материнській утробі й відчували музику ритму материнського серця, музику її тіла, музику її подиху й голосу. Жінка, яка носить у собі майбутнє життя, сама своїм духовним “баченням” ніби наносить “візерунки” на матрицю постнатального життя своєї дитини.

Так мудра природа підготовлює дитину до сприйняття світу ще в утробі матері. Багато досліджень довели, що музика посилює обмін речовин, посилює або зменшує м'язову енергію, змінює дихання, змінює кров'яний тиск, дає

фізичну основу для емоцій. Дітям музикотерапія допомагає збагатити знання про навколишній світ, прищепити любов до музики, навчити слухати й розуміти, як і про що розповідає музика. Для того щоб музикотерапія позитивно вплинула на розвиток і виховання малят, необхідно враховувати особливості дітей. “Музика, як будь-яке мистецтво, допомагає дітям пізнавати світ, виховує дітей”, – так визначив роль музики у формуванні особистості композитор Дмитро Кабалевський.

У процесі музичних занять відкриваються широкі можливості для всебічного розвитку дітей. Емоційна сила музики, зміст пісень, що слухають і виконують діти, сприяють формуванню основ морально-естетичних якостей. Педагоги дитячого закладу помітили вплив музики на поведінку дітей. Методи музичної терапії можна розподілити на активну (експресивну) і пасивну (рецептивну). Музикотерапія як активна — це коли діти активно проявляють себе в музиці, так і пасивна — коли дітям пропонують музику тільки слухати. це спеціалізована форма психотерапії, яка заснована на музиці. Музикотерапія як цілісне використання музики в якості основного та ведучого фактора дії на розвиток дитини включає такі напрями, як вокалотерапія (співи), музикотерапія в рухах (танці, музично-ритмічні ігри), музикування на музичних інструментах та інші.

Величезне значення музики в житті дитини важко переоцінити. На жаль, могутні розвивальні можливості музики досі недооцінені педагогами. Часто вважають її прерогативою музкерівників. Утім, саме вихователі мають можливість застосовувати музику протягом дня як чинник різнобічного розвитку малят. Щоб підтримати дітей у їхніх природніх творчих прагненнях і проявах, треба вміти запропонувати їм такий матеріал, з яким вони зможуть творити і фантазувати. Одним з таких матеріалів може бути музика.

Сучасний світ – це світ креативних особистостей, адже вершин у ньому досягають лише ті, хто мислить неординарно, творчо, хто нестандартно підходить до розв’язання будь-яких проблем. Умови для розвитку у дошкільників креативності можна забезпечити, зокрема, на музичних заняттях.

Ще Василь Сухомлинський стверджував, що музика пробуджує енергію мислення навіть у найінертніших дітей. Музика формує художній смак, активізує потребу в самостійному та неординарному мисленні, збагачує внутрішній світ, розвиває творчу уяву. А для людини творча уява – це ключик, який відмикає двері у нове, досі незнане життя, це одна з неодмінних умов формування креативності.

Як слова і музика в пісні, так мовлення і музика на занятті дуже тісно пов'язані. «Мистецтво виховання містить насамперед мистецтво говорити, звертаючись до людського серця», – писав Василь Сухомлинський. «Слово ніколи не може достеменно пояснити всю глибину музики, але без слова не можна наблизитися до цієї найтоншої сфери пізнання почуттів. Слово має настроїти чутливі струни серця, щоб досягнути мову почуттів. Пояснення музики мусить нести в собі щось поетичне, щось таке, що наближало б слово до музики». Про це слід пам'ятати педагогам, а тому й відчувати відповідальність за будь-який свій коментар до музики – саме він може закарбуватися у пам'яті, позначитися на враженні вихованців про музичний твір на все життя.

Після слухання твору діти розповідають, які образи, картини, події намалювала їм музика. Під час аналізування музики можна запропонувати дітям уявити себе композитором і вигадати власну назву до прослуханого твору або свій варіант темпу музики тощо. Такі міні-ігри сприяють розвитку асоціативного мислення і творчої уяви дітей.

Особливий тип музичної педагогіки, яку зазвичай називають креативною, – це педагогіка Карла Орфа. Вона створює всі умови для дітей, щоб творити свою музику, дає змогу оптимально поєднувати кілька видів діяльності дошкільників: логоритміку, спів, рух та гру на музичних інструментах. Така синкретична діяльність дуже подобається дітям і, водночас, розвиває їхній творчий потенціал, адже діти не лише слухають чи виконують музичні п'єси, а й самі творять музику. Принаймні, цього прагнув сам Карл Орф. Він написав багато вправ, пісень, ігор, у процесі виконання яких дозволена творча свобода – варіаційність та імпровізація.

Працювати за системою музичного виховання Карла Орфа потрібно починати з розучування з дітьми мовленнєвих та музично-рухових вправ. Сутність цих вправ – у декламації віршів або прози під супровід: «озвучених» жестів (плескання, виляскування тощо), голосових звукових ефектів (кряхтіння, шепотіння, цокання язиком тощо), ритмічного акомпанементу шумових музичних інструментів[9, с.21].

Мовленнєві вправи доцільні для загального музичного розвитку, бо легкі й доступні для всіх дітей. Використання мовленнєвих вправ допомагає розвивати в дитині почуття ритму, формувати хорошу дикцію, артикуляцію, допомагає ввести дитину в світ динамічних відтінків і тембрової розмаїтості, ознайомити з музичними формами.

За аналогією до текстів орфівських мовленнєвих вправ можна підбирати власний літературний матеріал – лічилки, дражнили, заклички, потішки, казки тощо. Таки вправи доступні дітям і молодшого, і старшого дошкільного віку. Проте зазвичай молодші дошкільники супроводжують текст вправ рухами, запропонованими вихователем або музичним керівником, а старші – підбирають супровід самостійно [5, с. 19].

До ефективних інструментів навчання та виховання належать також музичні ігри. Це – невичерпне джерело вражень, думок, емоцій, запитань, дій, способів розв'язання різних проблем. Завдяки музичній грі педагог отримує необмежені можливості у створенні умов для прояву творчих сил дитини, а тому музична гра ніколи не перетвориться на іграшку з вичерпаним потенціалом.

Під час музичної гри формується художня культура дітей, їхня здатність оцінювати явища дійсності, виробляється естетичний смак, збагачується світовідчуття.

Лікувальні музичні інструменти:

Фортепіано, акардеон

Дія – благотворно впливають на утворення жовчного соку, захищають слизову від поразки

Ефективний час доби – ранок

Гітара

Дія – гасить роздратування і «розвантажує» серце

Ефективний час доби — о півдні

Флейта

Дія – відновлює функцію печінки

Ефективний час доби – вечір, ніч

Скрипка

Дія – активізує тонкий кишечник

Ефективний час доби-день

Саксофон

Дія – покращує роботу нирок, «розбиває» камінці

Ефективний час доби – вечір

Труба

Дія – покращує роботу підшлункової залози

Ефективний час доби – ранок

Арфа

Дія – Покращує дихання при астмі, бронхіті

Ефективний час доби – вечір

Барабан

Дія – Зміцнює імунітет

Ефективний час доби – ранок

В даний час особливе значення надається перетворенням в духовній сфері життя нашого суспільства. Зростає необхідність в підвищенні ролі мистецтва в ідейно-моральному і художньо-естетичному вихованні підростаючого покоління на кращих зразках української і світової художньої культури. У цьому зв'язку велика роль музичного мистецтва (музичної діяльності).

Музика, музична культура як і мистецтво завжди підносять людину та сприяють всебічному і гармонійному розвитку особистості, породжують оптимізм, соціальну активність людей, направляють їх сили і здібності для

досягнення вищих цінностей суспільства: добра, людського щастя, краси, духовного відродження[8, с. 15].

А для того щоб зрозуміти, чому музика (музичне мистецтво) надає такий вплив на людей, на розвиток суспільства в цілому, потрібно знати наукову теорію мистецтва та розуміти роль мистецтва в житті суспільства. Місце музичного мистецтва серед інших естетичних цінностей визначається і тим, що воно відображає як існуючі, так і давно зниклі явища і об'єкти природи і суспільства, зберігає їх образи для нових поколінь.

Музика (музичне мистецтво) викликає у людей духовне задоволення, насолода «мислячого очі і вуха» – бачити і чути, наразі стає важливим засобом розваги, культурного відпочинку. Без насолоди, задоволення, які дають людині праця, наука, мистецтво, його життя виявляється збідненої і безглуздою. Музика може заспокоювати й утїшати людей, знімати психічне напруження, допомагає долати негативні стреси, стає одним із джерел здоров'я людини і профілактичним засобом лікування психічних хвороб [6, с. 11].

Інтерес до музики (музичного мистецтва), знання її (його) є майже найважливішим показником духовної культури людини. Залучення до музичного мистецтва, музичне виховання в дитячому садку здійснюються на музичних заняттях, в повсякденному житті, на ранковій гімнастиці, на святах і розвагах, в самостійній музичній діяльності музичними керівниками та вихователями і продовжується в школі на уроках музики. Тому педагоги повинні мати спеціальну освіту, а також необхідні знання про специфіку віку.

Щоб вирішувати завдання музичного виховання, педагогу необхідні знання про систему музичного розвитку дітей дошкільного віку в цілому. Це сприяє баченню перспектив їх музичного розвитку на протязі всіх років навчання, встановленню взаємозв'язків між різними видами діяльності на заняттях, вмілому добору музичного матеріалу для послідовного вирішення розвиваючих завдань[3, с.25].

Завдання, які стоять перед кожним педагогом музики, – це введення дітей в музичний світ, залучення їх до мистецтва і розширення цим їх духовної

сфери, виховання почуттів, що вимагає від нього серйозних знань про предмет, а також знань педагогіки і психології. Звичайно, ще під час навчання в педінститутах або училищах майбутні педагоги отримали необхідні знання, але сьогодні потрібно їх оновлення і розширення, про що свідчать численні заявки і прохання педагогів музики та методистів. Музичні керівники і вихователі потребують педагогічних книг, педагогічних рекомендацій для підвищення своєї кваліфікації. Музичного керівника, крім музично-педагогічної освіти, необхідні знання особливостей психічного розвитку дітей того чи іншого віку[1, с. 12]. Зміст музики – це «істина і краса, що наповнюють людські серця». Дотримуючись концепції «Естетичного виховання та розвитку художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку», ми виділили наступні критерії естетичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку: естетичне сприйняття, естетичну оцінку і естетичне відношення, творчу активність (розвиток музичних здібностей).

Враховуючи всі види музичної діяльності: слухання, спів, музично-ритмічні рухи, гру на музичних інструментах, – ми звернули особливу увагу на розвиток дитячої творчості – пісенного, танцювального, ігрового; на інтегровані заняття, свята та розваги, на організацію самостійної музичної діяльності дітей, на музично-дидактичні ігри та їх роль у розвитку музично-творчих здібностей дітей дошкільного віку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексюк С. О. Розвиток діалогічного та монологічного мовлення дошкільників у театралізованих іграх // Розвиток творчої особистості в системі дошкільної освіти. Донецьк- Краматорськ, 2003. С. 102–103.
2. Богуш А. М. Концепція розвитку дитячого мовлення за Ж. Піаже// Педагогіка і психологія. 2000. № 3. С. 22–29.
3. Гумінська О. Концепція формування діяльної особистості в процесі музичного виховання. О. Гумінська. Завуч. 2005. № 16. С. 15.
4. Жорняк Б. Є. Організація практики в педагогічному коледжі . Б. Є.

Жорняк, С. М. Ткачук. Луцьк, 2014. 48 с.

5. Захарченко В. Комунікативно-мовленнєві ігри // Дошкільне виховання. 2000. № 12. С. 6–7.

6. Зими́на А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зими́на. Москва : Сфера, 2010.

7. Козлова С. А., Куликова Т. А. Дошкольная педагогика. Москва : Академия, 2000. 416 с.

8. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. П ідручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2006. С. 268 -283 .

9. Керівництво дошкільним навчальним закладом : Інформативно-методичні матеріали на допомогу керівникові дошкільного навчального закладу / Упор.: Н. Майор, Ю. Манилюк, М. Марусинець, О. Тимофєєва. Тернопіль : Мандрівець, 2006. 168 с